

STADSVERNIEUWING EN BETONKOLOSSEN

Koningin Julianaplein, Babylon 1980 (foto C.L. van Pelt, collectie Haags Gemeentearchief)

In de jaren '70 viel het Haagse stadsvernieuwings- en ruimtelijke ordeningsbeleid onder de PvdA-wethouders Nuij (1970-1976) en Hardon (1976-1980). Hoewel de mammoet-tanker van de cityvorming in de vorm van grote verkeers- en slooprojecten (aanleg van Prins Bernhard-viaduct, Centraal station en Utrechtsebaan, afbraak van de ZHB-brouwerij) nog even doorvoer, tekende zich toch ook een omslag af naar meer respect voor de bestaande kwaliteiten van de stad, de leefbaarheid, en het cultuurhistorisch erfgoed.

Tekenend voor het toenmalige klimaat waren de oprichting van de werkgroep Dooievaar - vier jonge architecten die met uitgekende fotomontages het publieke verzet goed verwoordden -, de oprichting van de Vrienden van Den Haag en het burgerverzet in de Schilderswijk.

Een moeilijke opgave

De vernieuwing van de Schilderswijk bleef maar uit, met als gevolg een decennialange periode van verval. De wijk was sterk verpauperd en verkrot en had daarnaast te kampen met sociale achterstand, de komst van migranten, armoede, prostitutie en criminaliteit. Het duurde tot 1967 voordat wethouder Nuij met een Bijlmer-achtig plan kwam voor het Oranjeplein, getiteld *Van Grijs naar Groen*. Al gauw bleek echter dat de huren onbetaalbaar zouden zijn voor de

beoogde bewoners. Ook de provincie wees het plan af. Nuij schrapte het plan definitief toen de gemeenteraad zich eveneens kritisch uitliet en over 'deportatie' van bewoners begon te spreken. Nuij liet nadat ook een tweede plan voor het Oranjeplein was gesneuveld (de sterrenflats) een derde plan ontwikkelen, dit keer voor 444 woningen aan de rand van het Oranjeplein. Dat werd in 1976 gerealiseerd en bleek de opmaat voor dertig jaar ingrijpende stadsvernieuwing in de Schilderswijk én van de goede praktijk om bewoners daarbij te raadplegen. Als gevolg van de povere resultaten in de stedelijke vernieuwing van de stad en de felle kritiek op zijn financieel beleid bij de bouw van Babylon achter het Centraal Station trad Nuij in 1976 af. Ook zijn opvolger Hardon lukte het niet de vernieuwingsplannen van de grond

De (gesloopte) ZHB fabriek aan de Noordwal (foto Frans Schmit)

te krijgen. Vanwege de vele kritiek, ook vanuit zijn eigen fractie, trad ook hij, in oktober 1980, af.

Bloemkoolwijken

Wat in deze periode wel tot stand kwam, waren de zogenaamde bloemkool- of wooneerwijken Houtwijk, Nieuw-Waldeck en de ZHB-hoven, gebouwd vanaf midden jaren '70. Deze bouw was een reactie op de grootschalige, uniforme en onpersoonlijke hoogbouwflats uit de jaren '60 en stond tot 1980 voor de eerste generatie sobere stadsvernieuwing. De wijken waren gericht op een nieuwe wooncultuur met een menselijke maat, waar kinderen veilig buiten konden spelen. Nieuw-Waldeck werd gebouwd op basis van het stedenbouwkundig ontwerp van Piet Blom (1934-1999), die een aanhanger was van het structuralisme.

Teloorgang van de hofstad

Eind jaren '70 was de stad rijp voor verandering. Het boekje *Den Haag op zijn smalst, Teloorgang van een hofstad*, in december 1979 uitgebracht door de redactie van de Haagse Courant, vertolkte de algemene gevoelens die in de stad leefden. Vooral het in de loop der jaren gesloopte en ontvolkte centrum was onderhevig aan kritiek. Als planologische miskleunen werden gezien de bouw van betonkolossen, dat wil zeggen het Prins Bernhard-viaduct (1975), het Congresgebouw (1969), het Centraal Station (1973) en de aanleg van de Utrechtsebaan (1975) dwars door het Haagse Bos. In de grote arbeiderswijken bleef de stadsvernieuwing achter en dreigden veel woningen onbewoonbaar te worden door het wegzakken van de funderingen als gevolg van de revolutiebouw op het veen eind 19^e eeuw.

Nederlands Congresgebouw en de Toren van Oud, na oplevering in 1969 (foto Dienst Ruimtelijke en Economische ontwikkeling, collectie Haags Gemeentearchief)

Bouwen voor de buurt

In 1980 deed Adri Duivesteijn, opgegroeid in de Schilderswijk, zijn intrede als wethouder stadsontwikkeling. Samen met PvdA-collega en raadslid Joop ten Velden schreef hij de *Ontwerpnota Stadsvernieuwing in Den Haag*, die de basis werd voor een nieuwe aanpak in de jaren '80. Met de invoering van de Projectorganisatie Stadsvernieuwing (POS) maakte wethouder Duivesteijn een einde aan het per afdeling of dienst wisselende gemeentelijke beleid. Het beleid was nu integraal en in samenspraak met de buurt.

Schilderswijkers die moeten verhuizen vanwege de ingrijpende vernieuwing van hun wijk, krijgen over hun nieuwe woongebied voorlichting in het dienstencentrum Nieuw-Waldeck, 1980 (foto Robert Scheers, collectie Haags Gemeentearchief)